

Igor
Karlovšek

Pijanec

Med pijanci je frfotala trhljena opreznost.

Nelagodno so nihala telesa naprej in nazaj, glave iztegnjene na tankih, neobritih skorjastih vratovih so buljile oči proti vhodu v park.

Vse ure, raztegnjene v obliko dneva, niso enako nevarne. Takrat, kadar se menja izmena, ni skrbi. Pijanci boljše takrat vdano, oprijemajoč se pristana kot kure droga proti somraku. A čisto brez skrbi niso ni-

koli. Včasih koga zanese ustvarjalni nemir, telefonski klic z vrha, naj za božjo voljo že enkrat počistijo mesto pijancev, brezdomcev, ki kazijo cukreno podobo dežele na sončni strani Alp.

Andrej je pohlepno pil njih strahove, ko je naslanjal hrbet na polomljene letve rdeče popleskane klopi. Kot balzam se je širil po žilah njihov drget, nemir.

Zastrmel se je topo predse, brundal melodijo na m-m, vedno novo, podobno Griegovi pesmi o fjordih pa pomešano z motivi Vivaldijeve Jeseni iz Štirih letnih časov.

Ko bi iznenada vznikli pred njim policaji, kakor jim je v krvi, bi še vedno sodil med tiste, ki bi jo pobrisali. Četudi je dolgolas, s frizuro zlepljenih in zmršenih kodrov, gubavega obraza, goste brade in strašno suh, je še vedno med starčki bebavih, pijansko otopelih obrazov sodil med mlajše in spretnjše. Leta sicer niso štela kaj dosti. Samo dnevi pijanosti. Ta lestvica je odmerjala, rezala v židko meso, nezmožno upreti se pozabi obscene in tragikomične figure gnusa, razkroja in pomilovanja.

Tridesetletnik z bebavim izrazom široko izstoplih oči, odpetim šlicem, spuščeni hlačami na pol zadnjice, po katerih se je spotikal, s srajco, ki je prosto padala mimo pasu, je dvigal steklenico, polno posebno hudega ruma, ukradenega kdo ve kje, v svetlem trenutku nepazljivosti kakšne komaj izvaljene prodajalke, ki je z utripajočo mislijo obujala spomine na preteklo ljubezensko srečanje.

Ljubosumno, izza vse te pijane neumnosti je še vedno rumenokljuno čivkalo ljubosumje, se je skrival pred iztegnjenimi pogledi sotrpinov, ki so tako zlato priložnost čakali že dolga, bodeča obdobja treznosti.

Polovica od osmih pijancev tistega popoldneva ob pol šestih v mestnem parku je pila z njim, mu štela požirke in gubala čelo v dvom, kako je to mogoče. Druga polovica je bila preveč zadeta, da bi delila srečo z njim. Iskriva pijača je kar tekla v usta, po bradi, našpičeni proti sivini nad mestom, po grgrajočem vratu in za srajco. Ja, njemu, usranemu mlečno-zobcu, ki je desetkrat pogrnil v prvem letniku ekonomije, preden je obupal.

Andrej je poznal njegovo zgodbo, a jo je odrival v kot, ker so vse

zgodbe tako zelo podobne med sabo in bodejo v oči kot dolgočasno gledanje varilnega aparata.

Trpel je za vedno hujšim napadom treznosti.

Iz mokre gmote razkuhanih misli so se makaronasto vlekke trgajoče krpice zavedanja. Pogled je dobival pravilno ostrino, prihajajoči hlad, ki je plal iz zgodnjevečerne ure, ga je bistril.

Začuden se je pomudil na veliki raztrganini na sicer brezhibno zlikanih hlačah, segel je s prsti v luknjo, da bi preveril, če morda na stegnu ne zeva prav tako zvezdasta rana v meso. Otipal je le kožo in umaknil dlan. Luskasti otip kurje polti ni hotel odpasti s konic prstov, obrisal ga je ob nagniti rob smrekove letve, bolj otrl kot obrisal, kakor bi strgal s sebe shlajeno mast.

– Daj, – je hripavo bevsnil.

Krik je v trenutku pohotno ubil vse mevžarije, mrmranje in žlobudranje pivske bratovščine, ki je čakala na pijačo in blažen mir spuščajoče se noči.

Tridesetletnik se ni zavedal, da velja Andrejev glas njemu, koracal je upognjenih kolen po rakoviško postrani, zdaj v levo zdaj v desno, visoko opletajoč s steklenico.

Andrej je vstal, zasedeno pretegnil mišice na nogah.

Želodec se mu je v trenutku skrčil v bolečo kroglo, ki je vpila po obtežitvi, naphanosti, pa četudi s travo ali ljubjem.

Zastokal je in se sključil, se prijel za betonski nosilec klopi in ocenjeval razdaljo do tipa s steklenico. Vzdihtil je in padel po mladcu z dvignjenimi rokami, ki so se oklenile steklenega vratu in stisnile. Nasprotnik je nagonsko začutil odpor in vzgib, naj se bori. Sunil je z rokami in napadalca zadel s komolcem za uho, da se je ta opotekel. Pod težo padajočega je padel tudi fant, zavalila sta se v pesek.

Treznost je čedalje huje bučala in kljuvala v možganih, z vso silo je potegnil in iztrgal plen.

S suhimi, hrapavimi usti je objel gladki vrat steklenice in nagnil, nasprotnik je v obupu zaril prste v navlaženo zemljo še polno včerajšnje luže in zacvilil s tankim jokom premaganega psa.

Pijanci na klopeh, ki so begali lakomno s pordelimi očmi po obeh pretepačih, so spet sklonili ramena, pričakovanje, drobno zrnce upanja, je steklo nekje med kapljicami, ki so izginile v Andrejevem žrelu. Andrej ni delil pijače.

Nikoli.

V pijanosti je delil srečo le sam s seboj, ni se odpiral po tradicionalni šegi širokih slovanskih duš, jokal od užitka, da je pijan, ničev in odsoten. Ne. Kamenel je z dozo popitega alkohola, se zavlekel stran od vseh.

Prvi od tovarišev se je med širokim zehanjem zleknil z nalezljivim stokom po trdi klopi in skrčil noge proti trebuhu.

V grmovju je večerni zbor ptic pevk razkropljeno begal sem ter tja in čebľjal. Kosi, vajeni pijanske družčine, so v poslavljajočem se odsvitu dneva vlekli iz blatnih mlakuž še zadnje deževnike tistega dne, prhotali med okajenimi pogledi in pikali zgoščeni mrak z jedkimi žvižgi.

Spustil je prazno steklenico v pesek in mehko nameril proti izhodu. Bolj slutil kot videl je silhete na klopeh, ki so nekako čez dan posrkale potrebno dozo omame, kako lezejo vase in vampirjasto obešajo kremplje ob klopi, ki jih bo varno prepeljala skozi noč.

Sodil je med ponočnjake.

Ritem nihanja s tega na drugi breg zavesti se je vedno iztekal tako, da je ponoči s krulečim in treznim želodcem taval po Ljubljani, brskal za steklenicami, kradel omaganim pijancem zadnje kaplje, ki bi jim zjutraj pomagale pričeti dan. Ko neizprosno pljusne v obraz nov svet, čisto drug in tuj.

Noge so same vajeno zatavale proti stolpnici.

Siva, visoka, mežikajoča betonska samota.

Enajsto nadstropje levo. Profesor doktor Andrej Kalan.

Kdo ve, kam je stara kavka vrgla tisti svetli, medeninasti obesek.

* * *

Noge so poznale pot.

Neobremenjene z vestjo, sramom in pomisleki. Vlekle so tapkajoče, izogibajoč se lužam, pasjim figam in pljunkom, zvezdasto razcvetenimi okoli postajališč, vhodov v trgovine, pred kioski.

Visoko v betonu je brlela lučka.

Verjetno na nočni omarici. Morda tista, ki je prestala preizkus trdnosti na njegovem čelu, ko je dvignil roko nadnjo.

Beži od mene, svinja pijana.

Da si ne drzneš!

Zmedeni pogledi, kretnje, želje.

Zapičil je nohte v gube na čelu, da bi pretrgal neustavljivi tok slik, ki je risal početje v spalnici po enem od stotih preteпов z njo.

Ona pa suha, vižljava, nič mehka in ne obla, z ostrimi koleno in ritnicami, zgarana, sključena v ramenih.

Njena podoba tako daleč proč od dišeče spolne vabe njenih dvajsetih. Obraz tako tuj, odurno vsakdanji.

Zakaj piješ, zakaj, zakaj?!

Med vpitjem jok, med jokom stiskanje pesti. Ploha udarcev, razbijanje. Visoki piskajoči klic tja v rebrasto rojevanje jutra, sredi sladkega spanca sosedov.

Spodnji tolče z metlinim ročajem, jezi se, kliče intervencijsko skupino.

Energična ženska, bolj tovorno živinče, mravlja, ki vleče besna onemoglo tovor, za katerega že dolgo ve, da jo bo premagal. Pa ne. Pogled v tla. Vztraja. Se peha.

Profesor, pa pijanec, najhujši od najhujšega! Uničil si mi življenje, hudič prekleti!

Zdaj, koliko je že ura? Pol desetih... Če ni nadaljevanke, bere knjigo. Oslini si prst, ko obrne list. Od ugodja zavzdihne, popravi si položaj med obema blazinama. Pogladi gube na prešiti odeji. Noge krči k sebi, skrite v debele volnene nogavice. Vedno jo zebe, ledene prste ima, pa naj sedi ob radiatorju ali na stranišču.

Nasloni se s hrbtom ob raskavo fasado, popisano z rdečim sprejem.

Pogini, ne morem te več videti slinavega, umazanega, podelanega! Nikoli več!

Pridi nazaj! Takoj nazaj! Da boš hodil po Ljubljani, ko te vsi poznajo, kaj bojo pa rekli! Jaz nisem taka, pridi nazaj, če ne te ubijem!

Sramota ji izvablja jok in vpitje, javnost jo zadene prav v prepono,

težka neusmiljena pest, ki drobi večvrednostni kompleks spoštovane gospe profesorjeve.

Če bi šel gor?

Morda je že napolnila barček s pijačami. Ne bi prenesla, da bi ne mogla postreči, če bi kdo po pomoti želel k njej.

Ne.

S silo se odrine od stene, kot po prstih se tatinsko vleče stran. Ubira skrivna stranska pota, tam, kjer roka pravice ne vtika nosu, če ni zares nujno. Poznajo ga že, ne bi maral, da bi ga zvlekli na postajo, ga silili, naj jim predava za en sam požirek šnopsa. Povej stari, kako dokažeš, da ena in ena ni dva? Zadnjič je bil bolj zadet, crkaval sem od smeha, ko sem ga poslušal. Treznitev na Povšetovi. Ogabno ponižujoča mora. Čistiti za sabo lastne izmečke, ko te treznost stiska za vrat. Ne silijo te prej. Ne. Potem, ko je hudo, ko vrejo solze od gnusa, da si samo še žival na vajejih. Ustavi se pred bifejem Pri okrogli mizi. Brez razmišljanja se nasloni na hrastova vrata, ki se ječe podajajo v notranjost. V obraz mu butne vonj po kisli juhi, cigaretne dimu, urinu, ki se tanko plazi iz zanemarjenega in že močno obremenjenega stranišča. Naravna se proti točilnici, odsune nihajna vrata in pade v tolmun smeha, vpitja, klicev in odgovorov. Brbotajoča mešanica zvoka za hip upogne krila pod pritiskom in ga pogoltne. Pozornost je mimo, zavleče se v kot, s hrbtom naslonjen na zid. Pričakujoče željno se jezik dotakne ustnic, grlo mu boleče trza od pričakovanja. Samo želodec protestira. Suva in žge v obupnem krču, da ne bi moral vnovič skozi nezno torturo polnjenja, praznjenja, pitja in bruhanja. Potlači slabost. Zakaj pijača ni sladka, dobra? Jedel bi, užival zraven, kajti pitje, pitje samo je trpek in mukotrpen križev pot.

Alenka vprašujoče priziba vablivo zadnjico do sredine pulta, z vajeno kretljivo pobere prazne kozarce izpred pivcev, ponuja novo rundo. Smeje se, zvonklja z jamicami v licih, gode grleno, ko robati členki pohlepni prstov stisnejo nedrja ali bedra, vabi zadnje dinarje iz žepov. Lastnik ji daje tudi od prometa.

Pogleda ga bežno, brez nasmeha.

Oči lepljivo terjajo odgovor.

Odkima, skomigne.

Dlani kljub temu obupano stisnejo prazne žepe. Če bi morda v kakšni skriti gubi...

Točajka poblisne proti mizi, kjer lastnik igra tarok. Zaverovan je v list, tolče s členki ob mizo, ko potegne karto iz njega. Močno vleče pipo.

Vzame steklenico brez nalepke iz posebne omare, nalije dva deci in porine proti njemu. Naslednji trenutek že dviga obrvi proti gostom, ki plačajo zapitek.

Andrej trepetljivo poljubi hladno steklo z blazinicami prstov. Orosi se, drobne kapljice na zunanji steni kozarca pričajo, da je žganje močno in hladno.

Zadrži dih, da se mu ne bi zaletelo, in popije. Ne na dolgo, z vmesnimi postanki. Takoj, naenkrat. Tekočina išče pot v želodec, ta se upre, tekočina se dvigne nazaj, vzdrži naval in zmaga. Želodec preplavi toplota, bolečina izgine.

Alenka sloni z očmi na njem.

Natoči še enkrat. Dlani so zdaj močne, ne tresejo se več, zdaj pije, ne žlampa.

Lastnik vrže zadnjo karto in prešteje vzetke. Premalo. Jeza in razočaranje plahutata okoli glave, pipa se povesi in ugasne. Vstane in gre k ekspresu. Natoči si kave, ko najdejo vajene oči vsiljivca brez denarja.

– To ti gre od plače, – sikne, ko gre mimo Alenke.

Zgrabi pijanca za roko in potegne. Ta izgubi ravnotežje, zruši se na tla. Udarec posili slino na usta, da se za njim, ki se plazi stran, vleče dobro vidna lepljiva sled.

– Prekleti slinar slinasti! –

Pomigne tovarišu ob mizi, ta preneha mešati karte in skupaj ga zvlečeta čez prag. Surovo ga pahmeta na betonsko ploščad pred stopniščem. Lastnik se zravna nad ležečim zastonkarjem in mu s konico čevlja dvigne glavo. Nad levim očesom se vije na čelo krvava proga.

– Ne hodi več sem! Si slišal?! –

Andrej zapre oči, lastnik umakne nogo. Vzame ga toplota, ki puhti iz gostilne.

Po ulici nedaleč proč teče potepuški pes, z nosom tik ob tleh, repom, skritim med nogami. Sredi teka ga zmoti vonj pijanega človeka, ustavi se in zeleno ponikne proti njemu. Počasi se približa, obstane, ovohava. Tišina pritisne plavuti na obe bitji. Andrej se skuša premakniti, toda kretnje so majave, pes je že tu, potisne mu hladni smrček na lica. Tiho zacvili in pobegne v temo, preden pijanec dvigne roko proti njemu.

Zdaj ni nikogar.

Hlad grize skozi tanko, osvaljkano srajco. Rad bi se umaknil tem ledenim krempljem, premetava se kot kuščar, ki mu otroci potrgajo okončine, a ni nikogar, ki bi mu pomagal.

Premalo je pijan, da bi brez misli obležal.

Čeprav skoraj pol litra žganja hromi možgane, je kljub vsemu to le tretjina potrebne količine, ki spusti zastor. Ni ne pijan in ne trezen. Čuti bolečine na glavi, komolcih, na koži, ki se hladi in kliče, naj vstane. Šele tedaj zasliši svoje stoke.

* * *

Alenka zaključi blagajno in prešteje denar. Za mizo sloni čemeran lastnik in s kazalcem frca karte, da se razletajo po mizi. Prinese mu denar, lastnik ga stisne in potežka. Vstane in ga brez besed vtakne v žep.

Obrne se, da bi šla, a jo moški ujame za roko. Naveličani oh se iztrga iz utrujenih prsi. Lastnik ji razširjenih oči seže pod krilo med gladka stegna. Ne premakne se, ne trzne, ne udari ga po roki. Nič. Vztraja, ko grabežljivi, orumeneli kremplji kopljejo po dehteči vlažnosti in se poglobljajo v nožnico, dokler se ne umakne. – Kuzla! Z mano nočeš, čakaš svojega porivača! – golta pohlepno. Točajka se ne obrne, odide brez pozdrava.

Zunaj obstane, popravi si zmršeno krilo in hlačke, potisnjene v stran, s pogledom objame nočno Ljubljano, ki ji mir parajo pozni avtomobili in redki avtobusi. Globoko zadaha, da si ščisti pljuča gostega dima in smradu, umiri srce in preplakne ponižanje.

Klecaje se spusti po stopnicah, ko zagleda Andreja na betonski plošči in poklekne k njemu.

– Profesor! –

Strese ga, ležeča glava se mukoma dvigne in pogleda navzgor.

– Vstani! –

Glava trešči nazaj.

Ukorači se, objame suho telo prek prsi in ga potegne pokonci. Vsa teža se zruši nanjo, da klecne. Ovije si mlahave roke čez ramena in ga potegne za seboj. Čevlji drsajo po pločniku in desni se sname.

Alenka tega ne vidi, Andrej ne čuti.

Zvleče ga okoli hiše proti razdrapani stavbi z lesenimi stopnicami in odprtim hodnikom. Pred stopnicami se ustavi in ga nasloni na črvido, škripajočo ograjo.

– Si pri sebi? – se nagne k njemu, toda odgovora ni. Popravi si obleko, vrže torbico čez ramo in ga potegne navzgor po stopnicah. Noge zvonijo po zlizanem lesu.

Njena vrata so takoj prva in vsa upehana jih odklene. Bolj padeta kot vstopita, prelije ju zatohli okus nezračenega prostora. Z vso težo zgrmi Andrej na razmajani fotelj še s stranskimi zaobljenimi nasloni, spolzi napol z njega in obstane kot riba, pripeta za škrge. Alenka stopi k oknu, spusti navojnico, da treskoma poleti pod strop, v sobo vdre večerna bistrina.

Seže za hrbet, potegne zadrgo in stopi iz obleke. Bela kombineža posveti v temi. Stopi k umivalniku, si pljuskuje pest vode na vrat in se brž otre.

Lesene stopnice vzdrhte pod težo, škripanje se v počasnih valovih bliža bolj in bolj. V mačjih očeh zaleskeče pričakovanje, vrže si haljo čez ramena, stopi k vratom. Bose noge se dvignejo na prste, prisloni uho na vrata, prime kljuko in zadrži dih.

Koraki se ustavijo pred vrati.

Preden obiskovalec potrka, odpre vrata in ga potegne naprej. Visok je njen ljubi, težak in poln nabite energije. Vsa soba je polna moči in napetosti, ko jo prižame nase, sune z medenico naprej, da ji nedvoumno pokaže, po kaj je prišel in izvabi godrnjavo ugovarjanje že vzplamtele strasti.

Halja spolzi po okroglinah na tla pred pijanca, ki motnih oči išče pravo razdaljo, da bi izostril sliko.

On še vedno v čevljih topota z njo pred seboj v soj svetlobe z ulice, brbljavi prsti vlečejo kombinežo in hlačke na kolena. Limonina svetloba oriše njeno temno kodravo mednožje, srebrno pljuskuje s hrbtom v belo postelj, ko poraščeni samec stokajoče išče pot vanjo. Ženska sune s koleni navzgor, ritnice zatrzajo, ko ga objame prek hrbta.

Andrej debelo pogoltne, zmedeno gleda v prepleteni telesi, ki se gibljeta v strastnih sunkih, da se belo meso tresoče umika in razmika. Vstane, pri tem se zaplete v obleko na tleh in trešči vznak. Moški se ustavi sredi giba, široko pogleda proti kupu in se izdere iz ženske pod seboj. Ujame ga in povleče k sebi.

– Pusti ga. Profesor je, nadelan ko majka, – še vroča zastoka Alenka.

– Kaj? Ne bom fukal vpričo njega! –

Odrine ljubico, ki poskuša poseči vmes, in se zgrne nad ujetnika, ki nemočno čaka, da ga mogočne šape vržejo čez prag.

Vrata zadrlesnejo, Andrej se znajde zunaj.

Pajčevinasta paleta zvezd je tu in tam pretrgana s temnimi sencami tolstih oblakov. Veter baržunasto obrača listje vihrovim drevesom, da se blede svetijo njih trebuhi. Nasloni se v veter, ki ga mami prek ograje, se igra v gubah oblačil in ga ljubkuje.

Pred očmi mu zrasede njeno telo, napeto, pripravljeno na ljubezen. Razpne se pred njim, notranja stran beder se para pred očmi, z rokami seže

po njej. Skozi kopasto mreno pijanosti začuti željo po tem debelem, s celulitom oblitim telesu, poželenje silovito vzbrsti v njem.

Balkona se dotika le še z nogami, zgornji del telesa plove nad sinjo globino. Tik pred padcem pogleda navzdol.

Saj je vseeno, ga prešine, ko se šibko izbrizga, prepusti se noči, ki se razpne pred njim, ko za trenutek brez opore vztraja na balkonu.

Pade.

* * *

V glavi ga slepeče tolče dan.

Zatisne oči, a ne pomaga, še vedno vpije vanj rdeča barva vek. Hoče potegniti odejo čez glavo, toda zaskeli ga v nadlahti, nevarno zažvenketa steklo.

– Pazite, kapalna! – zavpije rezko ženski glas z leve.

Zasliši korake, ki tapkajo po linoleju, pogleda.

Mlada bolniška sestra z utrujenim izrazom stopi k njemu in preveri infuzijo, ki mu teče v žilo.

– Če ne boste mirovali, vas bom privezala. –

Iz besed veje hlad, jeza, neprijaznost.

Poskusi se premakniti, pa ga strese, kot bi ga prebodli stoteri noži. S prosto desnico seže proti trebuhu, kjer začuti obveze in mavec.

– Ja, zelo ste jo skupili, – z odporom vzdihne sestra.

Odgrne mu noge do kolen in gre proti vratom.

V tistem primetuljkajo v sobo učenke srednje medicinske šole z vozičkom, svežim perilom in rjuhami, lavorji in vodo. Razkrope se po posteljah in prično jutranjo toaleto nepokretnih bolnikov. – Katera ima najboljši želodec – strogo vpraša sestra.

Živ-žav potihne in dekle z dolgimi, črnimi lasmi do sredine hrbta in otožnimi mandljevimimi očmi pristopi.

– Ti? Dobro. Tako črnih nog in zavutih nohtov tudi sama še nisem videla. –

Andrej ne more dvigniti glave, besede padajo vanj kot v globoko brezno.

Žeja peče do žarišča, v sencih kljuva ost.

Drobni, tanki prstki se ga previdno dotaknejo kot nežni, puhasti poljub strastne ljubimke, zasliši se žvenket škarij za rezanje nohtov.

Medicinska sestra nadzira delo, potem se z gnusom na ustnah umakne. Začuti hladen otip vlažne plenice, s katero mu dekle umiva in drgne zastarelo skorjo umazanije na gležnjih, skoraj hkrati ga zapeče od pritiska v mehurju. Zastoka. Dekle sunkovito izmakne roke.

– Kar drgni, umazanec že najmanj dva, tri mesece ni videl vode, – hripavo ukaže sestra.

Andrej vnovič zastoka, seže z desnico navzdol.

– Nič ne ugovarjaj. Te bomo že naučile reda, pijanec smrdljivi! –

– Lulat! – izdavi in skuša prekrizati noge, toda kretnja izzove samo bolečo eksplozijo beline pred očmi.

Mladenka stopi k stranici, se skloni in potegne stekleno račko izpod nje. Vešče nastavi posodo.

Nič se ne zgodi.

– No, kar dajte, – mehko reče mladenka, – vajena sem tega. –

– Ne morem, – zavpije, – ne morem, pomagajte, prosim! – hoče vstati, a ostane pribit na posteljo.

– Daj kateter, da ne bo več cvilil, – svetuje sestra in praktikantka ga odreši s cevko, ki jo potisne skozi mlahavi ud v mehur.

V petih minutah ga uredijo, pokrijejo in ostane sam z bolniki, ki še iščejo jutranjega miru do vizite.

Negibno leži na hrbtu, z odprtimi očmi, zadržimi v visok, bel strop. Treznost se plazi v dušo.

Še hip in spet bo tu, srce pa polno gnusa, studa, kričal bo v bolesti, ki kot divja zver prhajoče seka rane vanj.

Pijače, pijače! Klic v prsih jekleno stiska grlo, čuti bele členke pošasti, ki se lepi ob vrat, požiralnik, trga ga, ne pomaga ne tresenje z glavo, ne sunkovito dihanje. Srce v boli protestira, bolečina raste iz desne strani kot bodljaj papirja in se razširi kot električni šok po aorti, kapne v srce, da nori.

Bolečina je vroča v sredini in čezinčez modra.

Utripa.

Želodec, spodbujen s stiski prepone, se še sam upre, krči se in obrača, a je prazen, da bolj ne more več biti. Sokovi kiselkasto žgejo žrelo, pečejo.

Desnica zasadi krempljaste, še ostre robove nohtov po striženju v kožo, raztrganine zacvetijo v rožnatih brazdah.

* * *

Ob osmih se vsuje v sobo bel roj, vizita. Bolniki večina že okrevajo, ne mude se dolgo ob njih. Andrej je nov, pritegne jih kot magnet.

Andrej bolšči v strop.

Primarij se nagne v prazen pogled.

– Kako se pišete? Ko so vas sprejeli, niste imeli pri sebi nobenega dokumenta. –

Nič.

– Nočete povedati? – se razhudi primarij, jezno obesi ploščico nazaj. Posvetuje se s sledniki, naroči terapijo za popoldne in odnese jih naprej.

Sestra privihra furjasto nazaj.

– Presneti lump, zašili so me, ker ne poveste priimka. Ne nagajajte več, drugače! –

Zadnja beseda sproži plaz odmevov v glavi.

Po svoje mu godi to nenehno prenikanje iz ene opne v drugo. Iz dojetanja v spomin. Spomin ne boli, ne peče, lep je, naličen, dojetanje trdo, staro, kruto.

Prenehaj ga žreti, drugače!!

Dvignjene pesti ovelih rok. Ženska brez mišic s posrkanimi vlakni, suha, trda palica, ohlapno prepeta s pikasto, pergamentno kožo. Tovariš Andrej, ne pijte več, drugače!! basira zamaščen dekan.

Ob postelji se znajde postava, odeta v blago kot iz škatlice. Razkošje okusa. Bontona. Smeje se na molk, na strmenje, mirno ponavlja svoje vprašanje, kot bi imel vgrajeno napravo za avtoreverse. Kdo ste? Prepričevanje kaplja vanj v morastih strelicah.

Kdo sem? Andrej. Profesor. Doktor. Matematik. Nesposobnež. Pijanec. Lutka, ki beži pred svojo podobo. Ne, nisem več star dvajset let, vitek, močan, iskriv. Postava je krenila proti zemlji, mišice so uvele, duša se je zgrbila in izsušila kot staro, že davno posušeno seme graha, pozabljeno

nekje na zapuščenem podstrešju. Bliža se propad, čedalje hitreje, pa je še včeraj, ne, pred nekaj minutami bilo vse tako gladko, utečeno, umirjeno. Višek. A od tam ta prekleta bližnjica v pijanost, ker se ni dalo več vztrajati.

Zakaj bi kazal navzven goljufiv nasmeh, ko je vendar sleherni korak vodil dober meter v napačno smer? –

Študij – napaka, pedagoško delo – napaka, magisterij – napaka, doktorat – napaka, profesura – napaka, življenje v bloku v Ljubljani – napaka, vztrajanje pri njej – napaka, iskanje radoživih študentk – napaka, kavsanje, vsevprek – napaka, dvojnost, vkalupljanje, ko bi moral steči, zdirljati, se znoreti – še večja napaka, siljenje Olge v abortiranje z matematično hladno izpiljeno logiko – napaka, vse življenje – napaka.

Če bi se dalo začeti znova?

Odprl je oči, v zenice je kanila ponarejena belina raskavega stropa. Če ne bo hitro pijače, bom znorel.

Zno-rel.

Premakne glavo proti levi in jo skuša vsaj za malenkost dvigniti prek nočne omarice. Za hip mu prebliskne v zavest slika urejenega moškega s plešo.

Nič ne bo.

Premakne se v desno. Poskusi vnovič. Fant okoli osemnajstih bere cartan roman. Rjavolasi pegavček, s krepkim puhom pod nosom.

– Hej, prijatelj! – prosi in fant pogleda okoli sebe.

– Hej, – ponovi.

Fant odrine začudenje, odloži branje in se nagne proti njemu.

– Prosim? –

Andrej zajame sapo in z desnico zapleše proti sosedovi postelji. Ujame fanta in ga stisne.

– Prinesi mi alkohola! –

Fantova dlan trzne, da bi se izmaknila, a Andrej ne popusti.

– Dam ti vse, kar imam! –

Roka povečuje stisk, iztrga se.

Andrej pade na blazino, spet vsrkava belino na stropu. Hlipa, joče. Čedalje močneje. Iz prsi se mu trga tožba, para ušesa v sobi.

Rodi se odmev in upor.

– Stari, nehaj! –

– Naj gre kdo po sestro!

– Zatlaci mu rjuho v gobec, prascu pijanskemu. –

Sestra ne potrebuje dolgo, da se znajde ob postelji in zavpije. Blagodejno se razlije kričanje po telesu, posluša, vsrkava, radostno mu udarja srce.

Samo vpij, ostani tukaj, da bodo misli zaposlene, da ne bo tistih slik.

Sestra se za malenkost odmakne, Andrej joče in hlipa na vse pretege. Vmes se poredno zasmee in doživi buren protest vseh navzočih.

– Spravite ga ven, sestra! – vpije že vsa soba.

Andrej še bolj navija in sestra steče po pomoč.

Moški s plešo hitro vstane in stisne Andreja za vrat. Zasveti se mu v glavi, ko mu pritisk zapre sapnik, dvigne roke proti napadalcu, kapalna se sname, moški pobegne. Sliši se škripanje, ko tolsto telo spet zdrkne na vzmetnico. V cvilež žičnate mreže kane Andrej svoj jokajoči glas.

Mladec na desni plane pokonci.

– Povej, stari, kaj naj prinesem? –

Oči mu blešče zeleno sovraštvo, gnus, toda posluša, ko ga pijanec prosi za špirit ali alkohol iz sestrške sobe na hodniku.

– Zvečer, – šepne in pusti zrno upanja na upadlih prsih.

Prične trdo, neizprosno bitko s časom, šteje do deset, premakne prst na roki, šteje naprej in naprej. Med štetjem menjavajo kapalne, se jezijo na razpokano žilo, ga zbadajo, zaslišujejo, kdo je, od kod, on pa šteje, kar šteje, šteje, se preplazi čez mejo spanca, se zbudi in nadaljuje, šteje, šteje, šteje.

Trda noč je, ko začuti močno dlan, ki seže pod tème in mu pridvigne glavo, na usta prisloni golo, hladno steklenico. Trzne, zadene s sekalcema ob vrat, a že teče tekočina vanj, da ga preplavi stud in odpor, zaleti se mu in želodec izvrže sluz.

– Jebemti, stari! –

Spet mu nastavi steklenico, zdaj steče in Andrej golta. Pijača je skoraj ledena od moči, nobenega, niti lažnega okusa po sadju nima. Skoraj čisti alkohol teče vanj. Sili se naprej, za vsak primer, da bi ne bilo premalo in ga pijanost ne bi zadela dovolj.

Oči se mu srečno smejejo, ko se fant s prazno steklenico izgubi. Prišlo bo.

Najlepše je, da sploh ne veš, kdaj. Pride, zdrsi, že te nosi na netopirjevo tankih krilih. Ni prehoda, treznost, pijanost. Grozno je biti pijan. Še bolj grozno je biti trezen. Ampak, nič vedeti, se bebavo smejati, pa čeprav pajčevini pod belim stropom, to je tisto zdravilo.

Kot umiranje proti koncu, ko bolečina preseže moč zaznave, ko se veke napijejo teže, lezejo navzdol, ko se tema kapljajoče razširja, da kolena zaklecajo, iščeš, a ne najdeš več prostora, da bi legel, ker kar padeš in ne veš, da se ti je pravkar zgodilo tisto grozno, da se je uresničil tisti grozni strah, kaj bo, ko te ne bo več, ne, ne veš več, da se ti to dogaja, ne, ker te več ni.

Prišlo bo.

Pridi.

* * *

Globoko v sebi se ni slepil, da bi ga ne našli.

Našli tisto kopico podatkov, ki jih je pustil siroteti s svojo pijanostjo in sklicevanjem na popolno izgubo spomina. Prišla je sestra, napisala priimek in ime na list, se posmehljivo zazibala na dolgih, hotnih nogah.

– Glej, celo profesor je. –

– Ja, pa takle. –

Čudo se je ohladilo, použili so ga vsak svoj kos, si še dan dva dajali opravka z glodanjem drobtin in pozabili.

Prišla je v sredo ob treh.

Majhna. Ponižna. Z ogromno skalo na sključenem hrbtu, muko na očeh. Zdrobila je k postelji in obstala pred njim.

– A spiš? – mu je pokazala svoje breme.

Pokril si je oči z lahtjo, ko jo je poveznil prek obraza. Pozabila je na vtis užaloščenke in revice, cincala med jezo in ogorčenjem.

– Naj kdo spravi ven to babo, če ne bom bruhal, – je zacvetelo kristalno čisto v sobo, napolnjeno z domačnostjo obiskov.

Pustil jo je, da se je pekla v sečišču pogledov, da je kopnela, se manjšala in izginjala.

– Zakaj mi počneš to? – je zajokala prepeličje; če bi bila publika primernejša, bi morda navrgla še kaj.

Vpitje, podobno tistemu, ko je pričel stopati po bližnjici v propad. Poln toplega občutka prijetne družbe, nekaj kozarčkov več odličnega vinjaka, njenih drobčenih otipov.

Gospa profesorjeva užaloščeno stoji ob stranici kot opomin, osušena solza, skremženega obraza. Ne mara, da jo obiski gledajo postrani, prikrito, poslušajo pripoved svojih bližnjih, kako je bilo treba s starega pijanca strgati umazanijo, striči dvakrat zavite nohte, velika packa zgražanja pljuske tudi nanjo.

– Odpeljite to čarovnico! – zavpije povsem trezno, nestrpno.

Šepetanje brli po kotih in razsušenih zidovih.

Od nekod se vzame sestra, povezne dlan čez hrbet gospe profesorjeve, jo odtegne od nadaljnjih muk in odpelje.

Kot bi obrnili vdovo od pravkar zasutega groba.

Veste, reakcija na treznost.

Ali pa na njegovo stanje.

Nikoli več ne bo hodil.

Njemu odleže, potone v tuhtanje, kako bi čimprej spet našel pijačo.

* * *

Vročina je srkala pot iz preležane kože, pod hrbtom je cmokala luža. Hrbet se je odprl, odstranili so mu mavec, a vstati ni mogel. Navadil se je že, da ga obračajo, mu pudrajo kožo, mažejo rane, da ga bolečina reže manj, vsaj do noči traja maža, potem se rjuha pod avgustovsko težo posvaljka in ga grize.

Pijače ni več.

Mladca, ki jo je nosil, ni več.

Miru ni več.

Prihaja žena, nosi sadje, sladkarije, postavlja se s svojo nesrečo, mu pivna mokro čelo s plenico, ko jih vzame s kupa pri nogah. Sestre jih imajo kar tam, ker ga brišejo z njimi namesto s papirjem. Ni jih, ko jih prosi, in ne more vstati.

Pustijo ga, da mu uide, dokler ne joče, ne zmerja in cvili. Vračajo mu vse tisto, ko se nepojasnjeno dokoplje do pijače, bruha po postelji in sebi.

Ne govori ne z njo ne z bolniki ne s sestrami.

Vdano čaka, da bo morda le vstal, zapustil ta prekleti kraj, poln vonja po razkužilu, da bo šel spet ven, v zelenje, avgusta je tako lepo, priložnosti se vrste druga za drugo, prva vabljivejša od naslednje.

Veselice vabijo pijance kot magnet. Če le prideš nekako mimo vrtarja, redarja, blagajničarke. Potem ko se zadeva razgreje, potem je lahko, samo kdo more čakati tako dolgo? Pa vandraš med mizami, zlivaž napol prazne kozarce vase kar po vrsti, zadene te pri peti, šesti mizi, padeš nekam med lesene noge, gledaš smrekove plohe od spodaj, čakaš, da pride spet noč ali zavest, kar te prej zapusti, nadaljuješ, spet padeš in jutro te pričaka med izbljivki, smetmi, čebulo, pohojenimi čevpčiči in razbitimi kozarci, potegneš izpod sebe steklenico, se naliješ in zaspiš.

Toplo je, ne prehladiš se, četudi ležeš ob steno na pločniku, morda ti

kdo od turistov kaj vrže, kak drobiž, morda ne zadosti, a vendar. Ponoči tišči vlaga v usta, nos, oči, okna so odprta, skovika skožnja. Slike jasno, prejasno vstajajo v njem.

Tisti otrok, le zakaj bi živel? Čemu? Od tako ničevega očeta! Olga, kujava, mlada srna, kaj bi s starim moškim? Morda štirinajst dni, mesec, pol leta zagotovo ne bi ostala skupaj. Ne bi je znal več zapolniti vse tiste njene vohljajoče pore, ki so vsrkavale misli, čustva, dotike, ljubezenska občutja. Preplašila bi ga, odnesla s seboj kot reka suho deblo, našla novega, bolj polnega, drugačnega. On pa tega ne bi prenesel. Pri triinpetdesetih že ne.

Le kje je zdaj?

Olga?

Olga je že daleč, daleč onkraj vsega vrednega na svetu. Frli okoli, tako kot vedno. Nosi tanke, zlate prstane na vitkih, tankih prstih, barva si lase v zlato, pod njimi bodejo na plan rjavi, prijetni, voljni in domači. Njene bluze so svilene, navadno pretkane s temnimi nitkami, topla bedra oklepajo čipkaste hlačke. Vse se vidi skožnje, temni trikotnik, voljni prehod v ljubko polna hlebčka. Gode, če jo primeš tam, se zvija in stiska kolena, kakor bi vabila, da jih čimprej razkleni.

Ne, z njo ne bi mogel dolgo.

Kolikokrat so se spustile hlačke z nog, na kolena, do gležnjev in stopili podplati iz njih, pa vendar, tako vroče ni tega počela nobena študentka, ki je ob natikanju mislila na indeks, lahko opravljeni izpit, kaj pa če zanosi.

Ko bi ga videla takole izpitega, privihala bi srčasti nosek, se izgubila, preden bi slika iz njenih rjavih očk našla v spomin in se usedla vanj.

Potegnil se je z rokami še poln okusa njenega nerojenega otroka, razvajenih kretenj potem, ko se je izpraznil vanjo in je utripajoče obmirovala, se prevalil čez rob postelje in padel na tla. Preslišal je ugovore drugih bolnikov, počakal, da so spet zaspali, se odplazil proti vratom. Začuda je šlo lahko, le na noge se ni smel upreti.

Daleč po položenem hodniku je na levi zagledal laboratorij. Preplazil je deset metrov, preden so ga odkrili.

Vpil je od besa, jokal od želje po tekočini, ki so mu jo odtegnili. Zvlekli so ga v posteljo, mu našpricali v telo 10 mm³ valiuma, da je zaspal.

Naslednjega dne so ga prepeljali v dom za ostarele v Vrbje.

* * *

Vrbju so rekli tudi hiralnica, bližnjica na pokopališče, siva truga. Nekdaj je bila kasarna za vojake avstro-ogrske monarhije, postavljena po takratni modi v četverkot, z notranjim dvoriščem, pokritimi balkoni in majhnimi, zamreženimi linami navzven, pa kasneje sirotišnica, kmetijska zadruga, slednjič dom za ostarele, v vsaki dobi pomnik napaki ljudskega razmišljanja.

Notranjost so preuredili kdo ve s čigavimi denarji, morda na besedo veljaka ali bogatega starčka, v dokaj udobno in uporabno bivališče tistih, ki iz najrazličnejših vzrokov niso več mogli prenašati bremen bolezni in starosti sami.

Stavba se je diskretno skrivala za goste topole, okrasne jelke in kosta-njeve drevorede, kot takšni stavbi pritiče. Pogled mimoidočih nikakor ni mogel užaliti obupno sivega obraza ostarelega stanovalca, borno prebliska-

vanje tankih, izpranih rjuh in modrih pižam. Takoj, ko so ga dvignili iz avtomobila in nosila predali streznemu osebju, je vedel, kje je.

Možgani so mu delovali brezhibno.

Vrbje. Brez alkohola. Čakanje na smrt.

S cmokom visoko v grlu je gledal mojstrsko velbane oboke, ki so zagnili nedrja nad njim. Takrat, ko so se zaprla cvileča vhodna vrata, ga je objela nežna tančica plesnobe in ciknil v kosteh odsev vlage. Čutil jo je z zadnjo sledjo okusa, ko je vonj v resnici že prešel pragove občutljivosti in se je dokončno polastil novega gosta. Poznal je to vlago, nikjer vidno, ne oprijemljivo, četudi se je pustila presenetiti takrat, ko si iz omare potegnil predal in iz njega perilo, ki je bilo vlažno in hladno na otip.

Tako je dišal dom.

Kamnita, že zdavnaj izginula domačija pod obronki Jelove gore. Ženski obraz se je hlinjeno prijazno nagnil nadenj, klekljaj neumnosti v običajni vzorec, da bi prevaral prve vtise pozornega obiskovalca, ki mu je postalo usojeno, da se prelevi v stanovalca. Obraz se je dvignil in stvarno izmenjal nekaj najosnovnejših dejstev s spremljevalcem.

– Drži vodo, blato? Res? No, vsaj to. Manjka mi negovalk. Nasilen? No, ga bomo že ukrotili. Ja, ja, znamo z njimi. Tudi z najhujšimi. – Groza mu je tipala po prsih, stegovala tipalke po žilah, da bi začutila njegov utrip. Škodoželjno je zlegla ličinko v utripajoče prsi.

– Pustite me ven! –

Krik je spačil spontano iskrivi smeh ženskega obraza.

– Oh, saj se boste privadili. Mi nismo umiralnica, s katero nas blatijo zunaj. Čisto prijetno . . . –

– Ven! Barabe, spustite me ven! Nočem ostati tukaj! – Začutil je, da ga spet neso, nihanje korakov in nog ga je nosilo proč, odprla so se vrata, položili so ga na posteljo v objem prave jogi vzmetnice.

– Spravite me ven! –

Nikjer odgovora. Spustil je roke, da so padle ob telesu, po dolgih mesecih je vnovič zajokal.

Hitro se je umiril, posmrkal in pogledal po sobi. Na levi je blagohotno spuščalo v prostor svetlobo okno, zagrnjeno z belimi, rožastimi zavesami, pogled mu je z njih splaval na omaro. Končno dokaz človeške intimnosti. V omari hraniš svoje stvari, lahko jih takoj spet vzameš in si spet ti. Šele tedaj je opazil drugo posteljo, na desni, sredi katere je sedela rumeno žoltava pojava že popolnoma gologlavega starčka s precej dolgimi kocinami po vratu.

– Ah, – je glasno vzkliknil in tudi postava se je premaknila. Skobacala se je s postelje in naštela tri korake, potapala s prsti po obrazu.

– Zakaj jokaš? –

Prsti so neverjetno hitro risali sliko slepcu v glavi.

– Imaš kaj pijače? –

Slepec je dvignil obraz proti omari.

– Imam malo soka. –

– Alkohola? –

– Prepovedan. –

Andrej je hlastnil po zraku, a v prsih mu je čepela mora in ga vedno bolj stiskala.

Septembra je spet prišla.

Tiha, sključena.

Slepec je poslušal roman *Vojna in mir* na kasetah v nemškem jeziku, se zabubil v svoj namišljeni svet in živel z njim.

Ugnezdila se je ob edini mizi, razložila stvari in potegnila stol bliže k postelji.

– Andrej! –

Rezilo se je hladno potopilo v misli, begajoče po preteklosti.

– Ne bom te jemala ven od tu, ker samo tu uspejo, da te obdržijo treznega. Čeprav moram veliko plačati, ampak to naj te ne . . . –

– Utihni, hudič babji! – plane in jo ujame za desno nadlaht.

– Zakaj si tak, samo dobro ti hočem? Celo življenje sem žrtvovala zate, za tvojo kariero, nikoli nisem mislila nase. Vse sem ti odpuščala. –

Potegne roko, ki se vdira pod pritiskom prstov, k sebi, da se nasloni na posteljo in začuti njeno uvelo sapo na licu.

– Ženske, pijačo, pretepanje, vse. Zdaj me je samota izučila. Čisto lepo živim brez tebe. –

Stisne jo za vrat, začuti, kako se pod mečicama kazalcev pogrezne požiralnik. Sapa ji ihtavo zapiska, široko izbulji oči v bolečini in želji po zraku. V obupu se njeni nohti zakopljejo v obraz, skrije ga podse, še vedno močno stiskajoč, dlani vlečejo zdaj samo še lase, a to z lahkoto prenaša.

Slepec, zamaknjen v *Vojno in mir*, zasliši suvanje in daveče hropenje.

– Sestra, – zavpije glasno, da pritisk na ženskem vratu za hip zatrepeta.

Ne bo mi uspelo, ga ugrizne v dušo, ko nikakor ne more iztisniti oči v belino, sape iz trdožive koklje.

Sestra ga učinkovito udari v predel trebušne prepone, da izgubi dah, naslednji trenutek prek njega neznane roke potegnejo prisilni jopič in mu zvežejo roke k telesu.

Nobeno upiranje ne vpitje ne pomaga.

Začuti oster vbod in praznjenje brizge.

* * *